

žadujú posúdenie environmentálnych dôsledkov. Vo Švédsku k tomu zaujali pragmatický postoj a aj v tomto prípade uplatňujú zásady strategického environmentálneho posudzovania. Európska únia vydala v auguste 1998 *Príručku pre strategické posudzovanie plánov regionálneho rozvoja a programov štrukturálnych fondov*

(www.europa.eu.int/comm/environment/policies/landuse).

Pretože navrhovaný postup je príliš zložitý, vypracovali vo Švédsku skrátenú verziu, ktorá obsahuje niektoré zásady SEA. Zdôrazňuje sa

spolupráca medzi ľuďmi zodpovednými za realizáciu SEA od samého začiatku procesu.

Účastníci workshopu nadobudli informácie o technikách a nástrojoch všeobecne používaných v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie v spomínaných krajinách, každý dostal aj študijný materiál. V prípade záujmu možno tento manuál získať v SAŽP – na odbore environmentalistiky, oddelenie EIA v Banskej Bystrici alebo na adrese www.sazp.sk/eia.

Ingrid Krištofová

Protipovodňová prevencia a krajinné plánovanie

Mezinárodná konferencia *Protipovodňová prevencia a krajinné plánovanie* sa konala v Pardubicích ve dneh 18. a 19. března 2003 pod záštitou ministra životního prostředí ČR Libora Ambrozka, ministra Pavla Němce a rektora Univerzity Pardubice Miloslava Ludwiga. Podujetí zorganizovala Česká společnost krajinných inženýrů ve spolupráci s Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, Oblastní kancelář Pardubice, Zemědělskou vodohospodářskou správou, Ministerstvem životního prostředí ČR, Ministerstvem pro místní rozvoj ČR, Ministerstvem zemědělství ČR a Univerzitou Pardubice.

Na konferenci se zúčastnili zástupci státní správy, samosprávy, přední odborníci z výzkumu, vysokých škol, odborných institucí, projektů, realizační a provozní praxe z České a Slovenské republiky. Na konferenci byly předneseny odborné referáty z pěti základních okruhů problematiky protipovod-

ňové prevence v krajině a na základě diskusních vystoupení byly přijaty závěry a doporučení.

• *Legislativní a ekonomické nástroje protipovodňové prevence*

v krajině. V přednesených příspěvcích se konstatovalo, že současná právní úprava protipovodňové prevence obsažená v zákoně č. 254/2001 Sb. o vodách, není v praxi v dostatečné míře provázána s legislativou územního plánování a ochrany a tvorby krajiny. Novela Stavebního zákona v části územního plánování může tento nedostatek odstranit. V současné době existuje technický standard *Dokumentace staveb krajinného inženýrství*, není však dotažena jeho vazba na zákon 360/92 Sb. Vážným problémem v protipovodňové prevenci krajiny je absence její ucelené správy s legislativními pravomocemi usměrňovat stávající i nové iniciační a podpůrné fondy.

Zúčastnění doporučují:

- V období přípravy nové legislativy by bylo prospěšné uskutečnit pracovní setkání (například workshopy, panelové diskuse) zpracovatelů, případně i poslanců Parlamentu ČR s odborníky z výzkumu, profesních komor a odborných společností.
- Zajistit finanční prostředky na realizaci preventivních protipovodňových opatření a pověřit příslušné ministerstvo zodpověd-

ným dohledem nad jejich trvalým provozem a údržbou.

- Stát, ale i pojišťovny by měly přísněji postupovat proti těm, kdo v rozporu s platnou legislativou a přírodními danostmi krajiny staví v záplavových územích vodních toků. Měl by jednoznačně deklarovat, které pozemky a fondy v záplavových územích hodlá chránit proti povodním, protože to uznává jako veřejný zájem, tudíž také uznává svou povinnost přispět na nápravu případných škod.
- Pojišťovny by měly diferencovat výši pojistného tak, aby odpovídalo míře rizika vzniklých škod a finančně participovat při zajištění preventivních protipovodňových opatření.
- Legislativně a podpůrnými fondy zajistit v protipovodňové prevenci širší víceúčelové využívání staveb krajinného inženýrství.

• **Krajinný plán jako nástroj protipovodňové prevence.** Konstatovalo se, že v současné době existují základní legislativní rámce pro možnost integrace krajinného plánu nebo metod krajinněekologického plánování do procesu územního plánování. Chybí ale jednoznačné zařazení krajinného plánu mezi nástroje územního plánování. Absence metod krajinného plánování a rezortní roztržičnost současného plánovacího procesu jsou hlavní překážkou zabezpečení udržitelného rozvoje ČR. Z metodického hlediska není zajištěn adekvátní obsah a standardy územněplánovací dokumentace v části nezastavitelné území. Z hlediska krajinněekologického plánování je dosud uplatňované vymezení a řešení území dle správních hranic nevhodné.

Zúčastnění doporučují:

- Integrovat krajinný plán do územního plánování jako účinný nástroj preventivní ochrany krajiny.
- Vypracovat metodiku krajinného

plánování pro podmínky ČR a definovat obsah a standardy krajinného plánu.

- Definovat optimální vymezení území pro řešení krajinného plánu.
- Vymezit závaznost a vymahatelnost regulativů krajinného plánu.

• **Aspekty hospodaření na zemědělské půdě.** Revitalizační opatření na tocích zajistí při zvýšených průtocích rozliv vody do prostoru údolní nivy a výrazně sníží kulminační průtoky. Matematickým modelem byl prokázán i významný vliv vegetačního krytu údolní nivy, byly porovnávány 3 scénáře (orná půda, luční porosty, zalesnění). Obecně je možno konstatovat, že krajina podle jejího stavu může ovlivnit retenční schopnosti pozitivně minimální průtoky v tocích v období sucha, naopak, při extrémních průtocích je vliv krajiny na retenci a zploštění povodňových vln účinný pouze u povodní s dobou opakování cca do 20 let. Při vyšších povodních se pozitivní vliv využití krajiny snižuje. Dostatečně nedocenená zůstává stav půdního profilu, který by při vhodných infiltračních vlastnostech mohl vytvářet významný retenční prostor.

Zúčastnění doporučují:

- V odborné praxi akcentovat význam údolních niv na snížení povodňových průtoků.
- Biotechnickými, protierozními i stavebními opatřeními (například modernizací stávajících hydromelioračních staveb) zvyšovat celkovou přirozenou vodní retenci krajiny.
- Systematicky řešit otázku zlepšení infiltrační schopnosti půd.

• **Aspekty hospodaření na lesní půdě.** Vážným problémem je diskriminace absolventů lesnických fakult, oboru krajinného inženýrství při získávání autorizace, což je nezastupitelné především při hospodaření na lesní půdě. V protipo-

vodňové prevenci nejsou v dostatečné míře víceúčelově využívány stavby krajinného inženýrství. Tento multidisciplinární obor zajišťuje koncepční a soustavné prostorové plánování a tvorbu krajiny v souladu s hospodářskými, environmentálními, společenskými a kulturními záměry společnosti na využívaný prostor.

Zúčastnění doporučují:

- Vždy zásadně a komplexně (tj. např. včetně cestní sítě, protierozních opatření atd.) řešit celá povodí drobných a bystřinných toků bez zřetele na správní delimitaci a odpovědnosti vlastní hydrografické sítě.
- Pro vymezení zátopových území pro konkretizované návrhové průtoky využívat ověřená modelová řešení vždy při respektování aktuálně působících retenčních a akumulčních kapacit řešených povodí.
- Pro posilování retenčních a akumulčních možností řešených lesnatých povodí a lesních půd využívat všech disponibilních správních, organizačně administrativních a hospodářských předpokladů. Klást důraz na protierozní ochranu malých povodí a bystřinných toků.
- Prostřednictvím mediálního působení vzdělávat a uvědomovat laickou i odbornou veřejnost o limitovaných předpokladech lesního prostředí pro protierozní a protipovodňovou ochranu a prevenci.

• **Vodní hospodářství krajiny.**

Tato sekce byla zaměřena zejména na nové metody stanovení povodňových odtoků. Konstatovalo se, že protipovodňovou ochranu je třeba řešit jako komplex opatření agronomických, biologických, lesnických, vodohospodářsko-technických aj. Realizace preventivních opatření nutně vyžaduje zpracování jednotné koncepce protipovodňové ochrany pro celou ČR, zpracování harmono-

gramu realizácie jednotlivých opatrení podľa ich dôležitosti a zajištní potrebných finančných prostriedkov.

Zúčastnení doporučujú:

- Poveriť vybrané inštitúcie vypracovaním plánu komplexných opatrení protipovodňovej ochrany pro celou ČR.
- Vypracovať záväzný harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a započít čo najdlhšie s ich realizáciou.
- Vyčleniť zdroje (zajistiť finančné prostriedky) na vybudovanie protipovodňových opatrení a poveriť príslušné ministerstvo zodpovedným dohľadom nad ich realizáciou, prevádzkou a údržbou.

- Vypracovať záväzná kritéria využívania inundačných vodných tokov a spôsobu ich využitia, odstránení stavieb, ktoré narušujú odtokový režim.
- Protipovodňová opatrenia musia byť záležitosťou verejného zájmu.
- Vypsať presne definované výskumné programy na riešenie kľúčových otázok protipovodňovej ochrany.
- Hľadať nové progresívne metódy protipovodňových opatrení, zmerať si ich na netradičné spôsoby riešenia.
- Vypracovať metodický postup asanácie krajiny devastovanej povodňami.

František Kulhavý

Životné prostredie pre Európu

V Kyjeve sa uskutočnila v dňoch 21.–23. mája 2003 už 5. paneurópska konferencia ministrov životného prostredia (www.kyiv-2003.info). Zorganizovala ju Európska hospodárska komisia OSN (UNECE) v rámci procesu *Životné prostredie pre Európu*. Táto konferencia bola zameraná predovšetkým na krajiny východnej Európy, Kaukazu, strednej Ázie a Rusko.

Proces Životné prostredie pre Európu začal r. 1991 prvou paneurópskou konferenciou v Dobříši vo vtedajšom Československu a jeho cieľom je zlepšiť stav životného prostredia v regióne východnej Európy po páde železnej opony a iniciovať aktivity podporujúce zosúladienie environmentálnej politiky v rámci európskeho kontinentu. Ďalšie konferencie v rámci tohto procesu sa konali v Lucerne (1993), Sofii (1995) a v Aarhuse (1998).

Kyjevskú konferenciu otvoril prezident Ukrajiny Leonid Kučma, výkonná sekretárka UNECE Brigita

Schmögnerová a komisárka Európskej únie pre životné prostredie Margot Wallströmová. Program podujatia bol rozvrhnutý do troch rokovacích dní. V úvode prezentovala Európska environmentálna agentúra (EEA) výsledky tretej komplexnej štúdie *Životné prostredie Európy*, ktorá zahŕňala už aj štáty južnej Európy, región Kaukazu a Rusko. V správe sa konštatovalo, že za posledných desať rokov sa vo viacerých oblastiach stav životného prostredia zlepšil, ale tento trend je ohrozený aplikovaním takých modelov hospodárskeho rastu, ktoré majú negatívne environmentálne dôsledky.

Počas prvého dňa prebehli rokovania o troch dôležitých protokoloch k Rámcovému dohovoru, ktoré boli na záver rokovania slávnostne podpísané. Išlo o:

- Protokol o strategickom environmentálnom hodnotení (*Protocol on Strategic Environmental Assessment*) k Dohovoru z Espoo o hodnotení

cezhraničných vplyvov na životné prostredie, podpísalo ho 35 krajín.

- Protokol o zodpovednosti za škody spôsobené cezhraničnými vplyvmi priemyselných havárií na povodia medzinárodných riek (*Protocol on Liability and Compensation for Damage Resulting from the Transboundary Effects of Industrial Accidents on Transboundary Waters*) vzťahujúci sa k Dohovoru o ochrane a využívaní cezhraničných riek a jazier z r. 1992 a Dohovoru o cezhraničných vplyvoch priemyselných havárií z toho istého roku. Protokol podpísalo 22 krajín.
- Protokol o registri uvoľňovania a prenose znečisťujúcich chemických látok (*Protocol on Pollutant Release and Transfer Register*) k Aarhuskému dohovoru o prístupe k informáciám, občianskej participácii a prístupe k spravodlivosti v environmentálnych otázkach. Protokol prijalo 36 krajín.

Európska únia sa pripojila k dvom dokumentom – k Protokolu o strategickom environmentálnom hodnotení a k Protokolu o registri uvoľňovania a prenose znečisťujúcich chemických látok. K 16 krajinám (medzi nimi boli napr. Rusko, Bielorusko, USA a Kanada), ktoré na konferencii nepodpísali ani jeden protokol, sa priradilo aj Slovensko. V blízkej budúcnosti však SR plánuje pristúpiť k Protokolu o strategickom environmentálnom hodnotení.

Počas druhého dňa bola slávnostne podpísaná Rámcová dohoda o ochrane a udržateľnom využívaní Karpát (Karpatská konvencia), ktorá by mala prispieť k ochrane najzohľadnenejšej horskej oblasti v Európe. Konvenciu, ktorá by mala posilniť spoluprácu pri ochrane Karpát, podpísalo Slovensko spoločne s Českom, Maďarskom, Rumunskom, Srbskom, Čiernou Horou a Ukrajinou. Poľsko by sa malo ku Konvencii pripojiť v najbližšom čase.